

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα:

Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17-18

Τίτλος:

«Ήιορμαι ζῆν μετ' ἰσηγορίας»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΦΩΤΙΑΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ήρημαι ζήν μετ' ίσηγορίας

Δημιουργός

Αλέξανδρος Καραφωτιάς

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β' Λυκείου

Χρονολογία

Μάιος 2014

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ρητορικά Κείμενα: Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17 - 18

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

±8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο / ιστοσελίδα τάξης, Wiki του μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την πραγματοποίηση του σεναρίου απαιτείται η ύπαρξη εργαστηρίου Πληροφορικής ή η δυνατότητα εξοπλισμού της σχολικής αίθουσας με πέντε φορητούς υπολογιστές και έναν βιντεοπροβολέα. Κρίνεται, επίσης, σκόπιμο τόσο ο διδασκων όσο και οι διδασκόμενοι να είναι εξοικειωμένοι με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας*. Από πλευράς τεχνολογικών γραμματισμών προαπαιτείται μια προηγούμενη σχετική εξοικείωση στο περιβάλλον Wiki ή στο Google Drive, καθώς ο διαμοιρασμός των εργασιών των μαθητών είναι ζητούμενο των Φύλλων Εργασίας. Η χρήση των υπολοίπων λογισμικών θεωρείται εύκολη για τους μαθητές.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο αφορά τη διδασκαλία παραγράφων ενός ρητορικού κειμένου, του «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας» του Δημοσθένη. Ένα αρχαίο κείμενο, εκτός από το είδος του γραπτού λόγου που εκπροσωπεί και της συνακόλουθης φιλολογικής του αξίας, συνδέεται πάντα με μια συγκεκριμένη ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα ή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για σύγκριση με γεγονότα της σύγχρονης εποχής. Η διαίρεση των πολέμων με βάση το πολίτευμα του αντίπαλου κράτους χρησιμοποιείται από τον ρήτορα για την ανάδειξη της ειδοποιού διαφοράς δημοκρατίας και ολιγαρχίας, την οποία και θα αντιληφθούν οι μαθητές. Οι ρητορικές υπερβολές επιβάλλονται ίσως εξαιτίας του πιθανού κινδύνου που αντιβαίνει στα συμφέροντα της πόλεως. Η σύγκριση με παραδείγματα της νεότερης και σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας θα λειτουργήσει ως πειστήριο για την παραδοχή ότι οι

επισημάνσεις του Δημοσθένη δε συγκρούονται ούτε με την κοινή λογική ούτε με την ιστορική πραγματικότητα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ο λόγος του Δημοσθένη, που εκφωνήθηκε το 351 ή το 350 π.Χ., θίγει το θέμα των σχέσεων της Αθήνας με τον βασιλιά των Περσών και τις δορυφόρους σατραπείες του. Πρόκειται για έναν λόγο που αναδεικνύει τα προβλήματα των ελληνικών πόλεων στα μέσα του 4^{ου} αιώνα, δημιουργεί εύλογα ερωτήματα για την εξωτερική πολιτική της Αθήνας και εστιάζει στην αιτία των προβλημάτων που ταλανίζουν την εύθραυστη ελληνική ισορροπία, την αντιπαλότητα δημοκρατικών και ολιγαρχικών καθεστώτων. Αν κάποιος λάβει υπόψη του το ιστορικό υπόβαθρο της περιόδου, την πολιτική της Αθήνας έναντι των συμμάχων της, τον Συμμαχικό Πόλεμο στα μέσα της δεκαετίας του 350, τη μνησικακία των Αθηναίων και την εχθρότητά τους απέναντι σε όλους αυτούς (Ροδίων συμπεριλαμβανομένων) που βοήθησαν στη διάλυση της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας, θα απορήσει με την ανάληψη από τον Δημοσθένη μιας τέτοιας «υπεράσπισης»: των δημοκρατικών Ροδίων που ζητούν απεγνωσμένα βοήθεια για την επαναφορά της δημοκρατίας και της ελευθερίας στην πόλη τους.

Στην επιχειρηματολογία του ο Δημοσθένης επιδέξια μειώνει την επικινδυνότητα της ανάληψης μιας πρωτοβουλίας από την Αθήνα και, αφού παρουσίασε την πολεμική αρωγή στη Ρόδο ως ευκαιρία για την πόλη, αναλαμβάνει να παρουσιάσει τον λόγο που ουσιαστικά τον οδήγησε στην απόφασή του να υπερασπιστεί τους Ροδίους στο αίτημα τους. Είναι ένας γνήσιος δημοκρατικός, θιασώτης της ελευθερίας, της ισηγορίας και της αθηναϊκής γενναιοδωρίας. Οι σχολιαστές του θεωρούν ότι ο λόγος έχει πολλά αδύναμα σημεία, ότι εσκεμμένα δεν παρουσιάζει την ιστορική πραγματικότητα (σχέσεις με Φίλιππο) ως έχει, και αυτό είναι ευδιάκριτο και από τους μαθητές. Ο ρήτορας όμως έχει βασικό στόχο να πείσει, να παρακινήσει και να προστατεύσει το ύψιστο ιδανικό, την ελευθερία, η οποία

πραγματώνεται μόνο μέσα σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Αυτό είναι το αντικείμενό του στις παραγράφους 17-18 που εξετάζονται στο σενάριο. Ίσως και να είχε πλήρη συνείδηση ότι η πρότασή του θα καταψηφιστεί. Δε σταματά, όμως, να αντλεί υλικό από το κεφάλαιο του συμφέροντος. Συμφέρει το «ήρῃσθαι ζῆν μετ' ἰσηγορίας», διότι αυτό εξασφαλίζει το δικαίωμα του πολίτη στον άνθρωπο. Αυτή η διδακτική ενότητα θα βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν τη δύναμη του επιχειρήματος, τη δυνατότητά του να πείσει και να εμψυχώσει ένα ακροατήριο. Θα συνειδητοποιήσουν ότι μερικές φορές η υπερβολή δεν αποτελεί κάλυμμα της κινδυνολογίας αλλά προσπάθεια αποφυγής της. Ομαδοσυνεργατικά θα οδηγηθούν σε συμπεράσματα και κρίσεις που αφορούν πολλές ιστορικές περιόδους και θα αναρωτηθούν από ποιους τελικά κινδυνεύει η δημοκρατία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να διακρίνουν τις διαφορές δημοκρατίας και ολιγαρχίας τόσο σε επίπεδο στρατηγικών επιλογών πολιτεύματος όσο και σε επίπεδο ήθους, συμμετοχής και προσωπικής βούλησης του πολίτη.
- Να κατανοήσουν την έννοια του ιμπεριαλισμού και μέσα από την έρευνα των αιτίων διαφόρων πολέμων της αρχαιότητας και της σύγχρονης εποχής να οδηγηθούν σε συμπεράσματα για τη διαχρονικότητα του όρου.
- Να αντιληφθούν ότι η κινδυνολογία και η υπερβολή αποτελούν χαρακτηριστικά του προπαγανδιστικού λόγου διαχρονικά.
- Να εννοήσουν ότι η προσπάθεια των δημοκρατικών κρατών να διατηρήσουν την ειρήνη συχνά τορπιλίζεται από τις ενέργειες ολιγαρχικών ή αυταρχικών καθεστώτων.
- Να αντιμετωπίζουν με κριτικό τρόπο τα αίτια μιας πολεμικής σύγκρουσης, εντάσσοντας την τελευταία ιστορική δομή που τη δημιούργησε.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να ερευνήσουν τις αιτίες των διαφορών στις μεταφραστικές απόπειρες του ίδιου αποσπάσματος.
- Να ασχοληθούν με τη σημασία και παραγωγή λέξεων δημιουργώντας δικές τους ασκήσεις.
- Να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά της γλώσσας διαφορετικών κειμενικών ειδών, συγκεκριμένα: άρθρου, επιστολής, πολυτροπικού κειμένου (αφίσα, παρουσίαση PowerPoint).
- Να προσαρμόσουν το ύφος του γραπτού κειμένου στην περίπτωση επικοινωνίας που τους ζητείται κάθε φορά: ύφος άρθρου, φιλικής επιστολής.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να ταξινομούν λεκτικά σύνολα με στόχο τη λογική κατανόηση του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης περιόδου.
- Να συγκρίνουν αίτια ιστορικών γεγονότων (πολέμων) διαφόρων περιόδων και να κατανοούν τη σημασία τους.
- Να κατατάσσουν ιστορικά γεγονότα σε χρονολογική σειρά.
- Να αντλούν πληροφορίες από διάφορα κειμενικά είδη πειθούς (ρητορικός λόγος, άρθρο) και να αντιλαμβάνονται την έννοια της αισθητικής αξίας του γραπτού λόγου.
- Να θυμούνται ότι ένα ρητορικό κείμενο (και συνακόλουθα ο πολιτικός λόγος της σύγχρονης εποχής) μπορεί να περιέχει στοιχεία προπαγανδιστικού λόγου και υπερβολής.
- Να εστιάσουν στην επιχειρηματολογία ενός ρήτορα και να αξιολογήσουν τα επιχειρήματά του.

- Να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά και να κατανοήσουν ότι ο καθένας αποκτά έναν σημαντικό ρόλο μέσα στην ομάδα. Η μη επίτευξη του στόχου του κάθε ρόλου θέτει σε κίνδυνο όλη την ομάδα.
- Να εργαστούν σε πλαίσιο συναγωνισμού δημιουργώντας δικό τους υλικό-ασκήσεις και να το διαμοιραστούν με τις υπόλοιπες ομάδες.
- Να γίνουν παραγωγοί μιας ομαδικής παρουσίασης, η κάθε ομάδα συνδημιουργός της παραγωγής της τάξης.
- Να έρθουν σε επαφή με την κοινωνία του πολιτισμού, της τεχνολογίας και της γνώσης.

Διδακτικές πρακτικές

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος που χρησιμοποιείται στα σενάρια διδασκαλίας με χρήση ΤΠΕ στοχεύει εξ ορισμού στην ανάπτυξη της συνεργασίας και συνεισφοράς των μελών των ομάδων. Οι μαθητές γίνονται συνδημιουργοί ασκήσεων, αυτενεργούν στην πορεία προς τη γνώση, αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους και μέσα. Η μέθοδος όλον – μέρος – όλον ανταποκρίνεται στον στόχο που είναι η εξύψωση της δημοκρατίας και η συνειδητοποίηση των κινδύνων που την απειλούν διαχρονικά.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η δομή της ιστορικής περιόδου που διανύουμε και η συγκυρία, η οικονομική και ταυτόχρονα βαθύτατα πολιτική κρίση που ταλαιπωρεί τη χώρα, η ρευστότητα που επικρατεί μετά τις εκλογικές αναμετρήσεις, η νωθρότητα με την οποία αντιμετωπίζουμε την «πολιτεία» μας, καθιστούν τις απόψεις του Δημοσθένη επίκαιρες, αν όχι σύγχρονες. Η αθηναϊκή δημοκρατία κινδυνεύει από την ολιγαρχία. Η ελληνική δημοκρατία του 21^{ου} αιώνα κινδυνεύει; Οι μαθητές μετά το τέλος του σεναρίου θα είναι σε θέση να απαντήσουν στο ερώτημα εξετάζοντας τους πιθανούς οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς κινδύνους που αποσταθεροποιούν το πολίτευμά μας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Οι στόχοι του σεναρίου συνδέονται απόλυτα με τους στόχους που θέτει το [Αναλυτικό Πρόγραμμα](#) για τη διδασκαλία της ενότητας. Συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να διακρίνουν «πίσω από τις ρητορικές υπερβολές» τις αγεφύρωτες διαφορές ολιγαρχίας και δημοκρατίας που δημιουργούν ένα μόνιμο κλίμα αμοιβαίας δυσπιστίας. Η εξέταση των διαφορών δεν απομακρύνει από τον στόχο του ρήτορα που είναι η παροχή βοήθειας προς τους δημοκρατικούς Ροδίους. Η ιστορική προσέγγιση του κειμένου εν ολίγοις δεν απομακρύνει από το κειμενικό είδος του ρητορικού λόγου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η πορεία προς τη διερεύνηση των διαφορών της δημοκρατίας και της ολιγαρχίας διευκολύνεται σημαντικά από τη χρήση των ΤΠΕ. Εκτός της πρακτικής αξιοποίησής τους ως μέσου αναζήτησης πληροφοριών, οι ΤΠΕ καθίστανται αναγκαίες στην ανάπτυξη των δημιουργικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσω λεξιλογικών ασκήσεων που μόνοι τους επεξεργάζονται, στην ομαδική δημιουργία της παρουσίασης των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους, στη διασαφήνιση χαρακτηριστικών κειμενικών ειδών (άρθρο, επιστολή). Η αποτελεσματικότητα της χρήσης των ΤΠΕ είναι ευδιάκριτη στον διαμοιρασμό των απαντήσεων των μαθητών με τη χρήση του Wiki του μαθήματος.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου: Η Πειθώ – 4. [Η αξιολόγηση του επιχειρήματος](#)

Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου – Κεφ. 10^ο: [Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η Ελλάδα](#).

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου Γ΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας – Κεφ. Ε΄: [Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος](#).

Ρητορικά Κείμενα: [Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17-18](#).

-[Βιβλίο Καθηγητή](#) [Παιδαγωγικό Ινστιτούτο]. Εναλλακτικά, βλ. [Βιβλίο Καθηγητή](#) [Ψηφιακό Σχολείο].

[Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

«Μικρός Απόπλους» [Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή – Υπευθ. Άγγ. Περδικούρης]:

[-Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 6.18](#). Στο *Thucydidis Historiae* I-II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press.

-[Πλάτων, «Κρίτων» 49d](#). Στο *Platonis Opera*, vol. I-V. 1900-1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press.

Δημοσθένης, [«Υπέρ \(Περί\) της Ροδίων ελευθερίας», 14-20](#). Στο *Demosthenis Orationes I-III*. 1903 - 1931. S. H. Butcher & W. Rennie. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

1. Μετάφραση Β. Η. Τσακατίκας. Στο *Λόγοι του Δημοσθένη. Γ' Ολονθιακός, Υπέρ της Ελευθερίας των Ροδίων, Ισοκράτη Επιστολή προς Φίλιππον*. χ.χ. Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

2. Μετάφραση Κ. Θ. Αραπόπουλος & Ν. Γ. Κασιμάκος. Στο *Δημοσθένης. Λόγοι. V, Περί συντάξεως, Περί των συμμοριών, Περί της των Ροδίων Ελευθερίας, Υπέρ Μεγαλοπολιτών, Περί της ατελείας προς Λεπτίνην* [1939] χ.χ. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Empires Special: The Greeks - Crucible of Civilization: *Empire of the Mind*, part III (2000-): [Απόσπασμα](#) [Αιτίες και αφορμή του Πελοποννησιακού Πολέμου] (διάρκειας: 06'45''), Production: PBS Productions, narration: Liam Neeson. Πρόκειται για σειρά τριών επεισοδίων αφιερωμένων στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό [πηγή: YouTube].

Φωτογραφίες / Εικόνες

[Ιππείς: Οι αριστοκράτες της Αρχαίας Αθήνας](#) [πηγή: Μουσείο Ακρόπολης].

Ιστοσελίδες

[«Γιατί η Κριμαία είναι τόσο σημαντική για τη Ρωσία»](#), ηλεκτρονική εφημ. "News.247", 01/03/2014.

Έκθεση Γ΄ Λυκείου – Θεωρία για το άρθρο: [Το άρθρο](#) [πηγή: «Ludus Literarius» - ιστολόγιο για τις Τέχνες και τα Γράμματα].

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Fotonea](#) [Ιστοσελίδα δημιουργίας & επεξεργασίας εικόνων]

[Glogster](#) [Διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα].

[Hot Potatoes](#) (Λογισμικό δημιουργίας ασκήσεων) [πηγή: «Εκπαιδευτικό Λογισμικό». Ιστοχώρος του Γ. Σαλονικίδη – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Καρκαγιάννης, Α. [«Αιτίες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου»](#), εφημ. «Η Καθημερινή», 02/09/2009.

[Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H. - Scott, R. 1901-1904 [1897]. τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης [πηγή: Perseus Digital Library – Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα].

Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]: [Συμμαχικός Πόλεμος](#).

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]: [Παράλληλη αναζήτηση στα λεξικά](#)

[The Centennia Historical Atlas](#) [Ελεύθερο λογισμικό ανάγνωσης και προβολής ιστορικών χαρτών].

[Timetoast](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμών].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Για τη διευκόλυνση διδάσκοντος και διδασκομένων κρίνεται σκόπιμο η κατανομή των μαθητών σε ομάδες να έχει προηγηθεί των ωρών διδασκαλίας που αφιερώνονται στο σενάριο. Επίσης, χρήσιμο θα ήταν προς αποφυγή απώλειας χρόνου ο διδάσκων να έχει φροντίσει εκ των προτέρων για την ορθή λειτουργία και παρουσίαση όλων των ιστοσελίδων και λογισμικών. Τέλος, μια σύντομη επαφή του τμήματος με το

περιβάλλον Wiki θα ήταν αποτελεσματική κατά την ενασχόληση των μαθητών με τα διάφορα [Φύλλα Εργασίας](#). Για όλες τις ώρες χρειάζεται το εργαστήριο της Πληροφορικής ή η ειδικά εξοπλισμένη αίθουσα όπως έχει προαναφερθεί.

Α΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες (1^η και 2^η)

Οι τέσσερις ομάδες θα ασχοληθούν με το προς έρευνα κείμενο και συγκεκριμένα ανά δύο θα εξετάσουν μια παράγραφο. Οι ομάδες των Ιστορικών και Δημοσιογράφων την παράγραφο 17 και οι ομάδες των Φιλολόγων και Πολιτειολόγων την παράγραφο 18. Κοινή εργασία αποτελεί η κατά κώλα διαίρεση του κειμένου (το απόσπασμα διδάσκεται περί τα τέλη Ιανουαρίου, οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τη διαίρεση) για τη διευκόλυνσή τους στη μεταφραστική τους απόπειρα που ακολουθεί (25 λεπτά). Αφού όλες οι ομάδες ανεβάσουν τις μεταφράσεις τους στο Wiki του μαθήματος, ανά δύο οι ομάδες συγκρίνουν τις μεταφράσεις τους, εντοπίζουν τις πιθανές διαφορές και ερευνούν – εντοπίζουν τις αιτίες που οδήγησαν σε διαφορετική μετάφραση. Συγκεκριμένα, τίθεται το ερώτημα αν οι διαφορές αφορούν τη συντακτική ανάλυση ενός ρηματικού τύπου (υποκείμενο απαρεμφάτου, μετοχής, συντακτική ανάλυση απαρεμφάτου μετοχής), αν αφορούν τη μετάφραση ενός συγκεκριμένου χρόνου (πώς μεταφράζεται η δυνητική οριστική, η δυνητική ευκτική, η απορηματική υποτακτική κ.λπ.). Τέλος, συγκρίνουν τα αποτελέσματά τους με τις μεταφράσεις που προτείνει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Η ύπαρξη δύο μεταφράσεων, συχνά διαφορετικών, διευκολύνει τον διδάσκοντα στο να αναμοχλεύσει το θέμα των παραλλήλων μεταφράσεων (οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί και με αυτό από την Α΄ Λυκείου) και να θέσει ερωτήματα προς συζήτηση, όπως ποιοι παράγοντες μας οδηγούν να ακολουθήσουμε τη μεταφραστική απόπειρα ενός μεταφραστή, γιατί δε χρησιμοποιούμε κάποιον άλλο, ποια κριτήρια εντέλει ακολουθούμε στη δική μας προσπάθεια να μεταφράσουμε ένα απόσπασμα (20 λεπτά).

Κατά τη διάρκεια της 2^{ης} διδακτικής ώρας οι μαθητές καλούνται να «παίξουν» με τη γλώσσα, να ερευνήσουν τις λέξεις, να δημιουργήσουν ασκήσεις τις οποίες στη συνέχεια και θα «λύσουν» στην τάξη. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας το λογισμικό [Hot Potatoes](#) καλούνται να «φτιάξουν» ασκήσεις. Προτείνεται οι μαθητές να επιλέξουν πέντε λέξεις του αποσπάσματος και αφού αναζητήσουν τη σημασία τους σε λεξικά καλούνται να δημιουργήσουν παράγωγες λέξεις. Στις πέντε λέξεις τις

αρχαίας ελληνικής θα αντιστοιχίσουν πέντε παράγωγες της νέας ελληνικής. Η ομάδα των Ιστορικών θα κατασκευάσει μια άσκηση συμπλήρωσης κενών, η ομάδα των Δημοσιογράφων μια άσκηση πολλαπλής επιλογής, η ομάδα των Πολιτειολόγων μια άσκηση αντιστοίχισης και η ομάδα των Φιλολόγων ένα σταυρόλεξο (αναλυτικά στο [Φύλλο Εργασίας 1](#)). Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές χαλαρώνουν λειτουργώντας ομαδοσυνεργατικά και παίζοντας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν υλικό για την προσπέλαση του λεξιλογικού τμήματος του μαθήματος με την παραγωγή ασκήσεων διαφόρων ειδών (30 λεπτά). Στη συνέχεια, οι μαθητές ανεβάζουν τις ασκήσεις τους, τις διαμοιράζονται, τις απαντούν και ενημερώνουν την ολομέλεια ανεβάζοντας τις απαντήσεις στο Wiki του μαθήματος (15 λεπτά).

Β' Φάση

2 διδακτικές ώρες (3^η και 4^η)

Σε αυτήν τη φάση, οι μαθητές ασχολούνται με τις δραστηριότητες του [Φύλλου Εργασίας 2](#) ανάλογα με το όνομα της ομάδας τους. **Οι ιστορικοί** ανατρέχουν σε σειρά πολεμικών αναμετρήσεων κατά τη διάρκεια του 5^{ου} και του 4^{ου} αιώνα. Προσπαθούν να διακρίνουν αν τα αίτια αυτών των συγκρούσεων ανταποκρίνονται στη διάκριση των αιτίων που ακολουθεί ο Δημοσθένης. Κρατούν σημειώσεις για κάθε πολεμική αναμέτρηση, τις οποίες αργότερα θα ενσωματώσουν στη γραμμή του χρόνου που θα κατασκευάσουν χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λογισμικό ([Timetoast](#)). Στη συνέχεια, προσπαθούν να ελέγξουν την ορθότητα της διάκρισης του Δημοσθένη. Τα ιστορικά παραδείγματα με τα οποία έχουν ήδη ασχοληθεί θα χρησιμοποιηθούν για να πλαισιώσουν την παρουσίασή τους, η οποία και θα αναρτηθεί στο Wiki. Αυτό που περιμένουμε ως απάντηση είναι πολύ απλά ότι οι ιδεολογικές διαφορές που παρουσιάζονται ως μόνη αιτία διαμάχης με τα ολιγαρχικά καθεστώτα εμφανίζονται και σε πολλές άλλες περιπτώσεις διαμάχης μεταξύ δημοκρατικών (η ηγεμονία ή η δύναμη για παράδειγμα της Αθήνας και η επιβολή της

στους συμμάχους – υπηκόους της), ενώ αρκετοί σύγχρονοι ιστορικοί θεωρούν αυτές τις διαφορές ως γενεσιουργές αιτίες πολέμων δημοκρατικών κρατών.

Θέτουμε, λοιπόν, ερωτήματα στους μαθητές μας σχετικά με τον όρο «ιμπεριαλισμός», με τον οποίο και θα ασχοληθεί εκτενώς η ομάδα [των δημοσιογράφων](#). Η συγκεκριμένη ομάδα διερευνά τα αίτια σημαντικών πολέμων στο πλαίσιο του ιμπεριαλισμού (αρχαίου και σύγχρονου) μέσα από αντίστοιχη αρθρογραφία και η αναζήτηση αυτών των διαχρονικών αιτίων θα αναρτηθεί στο Wiki υπό τη μορφή άρθρου. Οι μαθητές με αυτόν τον τρόπο γνωρίζουν το κειμενικό είδος που έτσι και αλλιώς θα μελετήσουν στο μάθημα της Γλώσσας της Γ΄ Λυκείου.

Η ομάδα [των πολιτειολόγων](#) θα ασχοληθεί με την έρευνα πηγών. Φιλόσοφοι, στοχαστές και ρήτορες της αρχαιότητας αξιοποιούνται για να φωτίσουν ερωτήματα όπως: ποια είναι τελικά η διαφορά των πολιτευμάτων; Σε ποιον βαθμό ο πολίτης και το ήθος του καθορίζουν το πολίτευμα; Ποια η δύναμη του συμφέροντος στην επιλογή του πολιτεύματος; Η ομάδα θα αναρτήσει τις απαντήσεις της στο Wiki χρησιμοποιώντας το [Glogster](#) ή, εναλλακτικά, το ευκολότερο σχετικά [Fotonea](#), για να δημιουργήσει ένα πολυτροπικό κείμενο με εικόνες / προτομές των αρχαίων στοχαστών και των απόψεών τους.

Τέλος η ομάδα [των φιλολόγων](#) θα ασχοληθεί με την αισθητική αξία του λόγου του Δημοσθένη. Θα ερευνήσει τα χαρακτηριστικά του ρήτορα, θα τα εντοπίσει στο προς έρευνα απόσπασμα και θα προσπαθήσει να αναδείξει τη σημασία των σχημάτων λόγου σε ένα ρητορικό κείμενο. Αφού αναρτήσει τον πίνακα των σχημάτων λόγου στο Wiki του μαθήματος θα ερευνήσει την *παθοποιία* και *ηθοποιία* του ρήτορα. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποδοθούν με το κειμενικό είδος της επιστολής, είδος που διδάσκονται στη Γλώσσα της Β΄ Λυκείου.

Στη δεύτερη διδακτική φάση οι μαθητές συνολικά ερευνούν, συνθέτουν, αποδομούν και δομούν, με βάση συγκεκριμένα ερωτήματα που διακονούν συγκεκριμένους στόχους. Κάθε ομάδα καλείται να απαντήσει με ένα διαφορετικού είδους κείμενο, πολυτροπικό ή μη, χρήσιμο πάντως και για την επόμενη τάξη. Αυτό

ίσως βοηθήσει τον διδάσκοντα να καταστήσει σαφές ότι ο ρητορικός λόγος της αρχαιότητας δύναται να αποδοθεί με διάφορες μορφές σήμερα, και τελικά ο καθένας στην καθημερινότητά του αναγκάζεται ή επιλέγει να χρησιμοποιήσει βασικά χαρακτηριστικά αυτού του είδους πεζού λόγου της αρχαιότητας.

Γ' Φάση

1 διδακτική ώρα (5^η ώρα)

Σύγκληση ολομέλειας και ανακοίνωση απαντήσεων έρευνας Β' Φάσης (3^η και 4^η ώρα). Κρίνεται σκόπιμο οι μαθητές να έχουν διαλευκάνει αρκετά ζητήματα και να έχουν πάρει τις απαντήσεις σε ερωτήματα που ενδεχομένως ανέκυψαν πριν προχωρήσουν στην τελευταία φάση. Η συγκεκριμένη φάση μπορεί και να παραβλεφθεί για οικονομία χρόνου, αν οι μαθητές έχουν κατορθώσει να ανακοινώσουν τις απαντήσεις στα ερωτήματα της Β' Φάσης της 4^η ώρας.

Δ' Φάση

2 διδακτικές ώρες (6^η και 7^η ώρα)

Στην τελευταία φάση του σεναρίου, επανερχόμαστε στο προς εξέταση κειμενικό είδος: ο ρητορικός λόγος είναι κείμενο πειθούς και οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τα επιχειρήματα του ρήτορα (έχουν ήδη ασκηθεί σε αυτό από το προηγούμενο κείμενο του Λυσία, καλό είναι όμως να έχουν και τη θεωρία του επιχειρήματος – συλλογισμού, όπως αυτή παρατίθεται στη Γλώσσα της Γ' Λυκείου). Στη συνέχεια, θα συζητήσουν για την αποτελεσματικότητα της δημοσθέειας πειθούς. Τα επιχειρήματα του ρήτορα μπορούν να χαρακτηριστούν κινδυνολογικά ή υπερβολικά. Το ερώτημα που θα απασχολήσει την ολομέλεια είναι το κατά πόσο είχε άδικο ο Δημοσθένης να φοβάται τη φιλία ή τη συμμαχία με την ολιγαρχία. Πόσο επισφαλής, δηλαδή, είναι μια τέτοια συμμαχία. Οι μαθητές καλούνται να ανατρέξουν στην ιστοριογραφία του 20^{ου} αιώνα, να ανασυνθέσουν την εποχή του Μεσοπολέμου, να ερευνήσουν την ουδετερότητα των αστικών δημοκρατιών, την αδράνειά τους στη ναζιστική επέκταση, την υπερφίαλη πεποίθηση ότι η συμφωνία του Μονάχου που

διαμέλισε ένα δημοκρατικό κράτος (Τσεχοσλοβακία) θα εξασφάλιζε την ειρήνη. Με τη χρήση του [Centennia](#) θα αντιληφθούν τις συνοριακές αλλαγές, την οφθαλμοφανή επεκτατική διάθεση της ναζιστικής Γερμανίας. Η επισφαλής φιλία δημοκρατίας και ναζισμού θα αποδοθεί σε μια παρουσίαση την οποία θα συνθέσει όλη η τάξη αναλαμβάνοντας κάθε ομάδα ένα συγκεκριμένο υπο-έργο (αναλυτικά στο [Φύλλο Εργασίας 3](#)). Τώρα πια μπορεί να τεθεί στην ολομέλεια το ερώτημα κατά πόσο οι συνθήκες ζωής σήμερα δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανάδειξης φασιστικών πολιτικών μορφωμάτων και πώς καλείται η δημοκρατία να σταθεί όρθια σε συνθήκες κρίσης (το ερώτημα μπορεί να αποτελέσει εργασία για το σπίτι). Η ομαδική παρουσίαση πρέπει να έχει τελειώσει την 7^η διδακτική ώρα. Στο τέλος της ώρας καλό είναι να γίνει μια συζήτηση αναστοχασμού και αξιολόγησης των πρακτικών και μεθόδων που ακολουθήθηκαν, στόχος είναι να γίνει κατανοητό ότι με τις ΤΠΕ και τη χρήση τους απέκτησαν δεξιότητες, ανακάλυψαν αδυναμίες και οδηγήθηκαν σε ερευνητικά πεδία και γνωσιολογικά ζητήματα που ενδεχομένως να μην είχαν αντιληφθεί με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

1^η & 2^η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1η

Αφού έχετε ήδη ακούσει τον καθηγητή σας να διαβάζει το απόσπασμα από τον λόγο του Δημοσθένη, θα το διαβάσετε και εσείς προσεκτικά και θα εργαστείτε πάνω σε αυτό. Για να διαβάσετε [το απόσπασμα](#), μπορείτε να επισκεφτείτε την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

Στη συνέχεια, οι ομάδες των ιστορικών και των δημοσιογράφων θα ασχοληθούν με την παράγραφο 17, ενώ οι ομάδες των Πολιτειολόγων και των Φιλολόγων θα ασχοληθούν με την παράγραφο 18. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο, προσπαθήστε να προσπελάσετε τυχόν άγνωστες λέξεις συμβουλευόμενοι είτε [τα λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα είτε [το ηλεκτρονικό σας βιβλίο](#).

Θα μεταγράψετε το κείμενο κάνοντας κατά κόλα διαίρεση των προς έρευνα παραγράφων στην πρώτη στήλη του πίνακα και προσπάθεια μετάφρασης στη δεύτερη στήλη.

Παράγραφος	Μετάφραση

--	--

Δραστηριότητα 2η

Αφού ανεβάσετε τις εργασίες σας στο Wiki του μαθήματος, η ομάδα των Ιστορικών να συγκρίνει τη μεταφραστική της απόπειρα με την αντίστοιχη των Δημοσιογράφων και των Πολιτειολόγων με εκείνη των Φιλολόγων.

- Εντοπίστε τις πιθανές διαφορές και συζητήστε τις.
- Στη συνέχεια, δείτε [τις παράλληλες μεταφράσεις του αποσπάσματος](#) στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.
- Παρουσιάζουν διαφορές από τη δική σας; Σε ποια ακριβώς σημεία τις εντοπίζετε και τι είδους είναι αυτές οι διαφορές (συντακτική ανάλυση μετοχής, μετάφραση χρόνου, υποκείμενο απαρεμφάτου ή μετοχής);
- Συζητήστε τα αποτελέσματα.

Δραστηριότητα 3η

- Επιλέξτε πέντε λέξεις του αποσπάσματος. Αφού αναζητήσετε [στα λεξικά](#) από Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα ή στο [Liddel & Scott](#) το θέμα ή θέματα από

τα οποία προέρχεται η λέξη και τη σημασία των λέξεων. Βρείτε, επίσης, παράγωγά τους και τη σημασία τους. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

Λέξη	Θέμα/ -τα	Σημασία	Παράγωγα	Σημασία

- Στη συνέχεια, θα χρησιμοποιήσετε το λογισμικό [Hot Potatoes](#) για να δημιουργήσετε λεξιλογικές ασκήσεις που θα ανταλλάξετε μεταξύ σας.

Συγκεκριμένα:

Η ομάδα των Ιστορικών θα δημιουργήσει μια άσκηση ([Jcloze](#)) συμπλήρωσης κενών (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς πραγμάτευση της αρχαίας θα δημιουργήσετε προτάσεις που θα αναδεικνύουν το νόημα της παράγωγης λέξης, η οποία θα συμπληρώνει το κενό). Στη συνέχεια, θα ανεβάσετε την άσκηση στο Wiki του μαθήματος και θα απαντηθεί από την ομάδα των Δημοσιογράφων.

Η ομάδα των Δημοσιογράφων θα δημιουργήσει μια άσκηση ([Jquiz](#)) πολλαπλής επιλογής (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς πραγμάτευση της αρχαίας θα δώσετε τέσσερις επιλογές εκ των οποίων η μία θα είναι η σωστή). Στη συνέχεια, θα ανεβάσετε την άσκηση στο Wiki του μαθήματος και θα απαντηθεί από την ομάδα των Ιστορικών.

Η ομάδα των Πολιτειολόγων θα δημιουργήσει μια άσκηση ([Jmatch](#)) αντιστοίχισης (κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς πραγμάτευση της αρχαίας θα αντιστοιχίζεται με τη σημασία της). Στη

συνέχεια, θα ανεβάσετε την άσκηση στο Wiki του μαθήματος και θα απαντηθεί από την ομάδα των Φιλολόγων.

Τέλος, **η ομάδα των Φιλολόγων** θα δημιουργήσει μια άσκηση ([Jcross](#)) σταυρόλεξου (με βάση τη σημασία της θα αναζητείται η παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς πραγμάτευση της αρχαίας). Στη συνέχεια, θα ανεβάσετε την άσκηση στο Wiki του μαθήματος και θα απαντηθεί από την ομάδα των Πολιτειολόγων.

- Στο τέλος της ώρας θα λύσετε τις ασκήσεις σας.

2^ο Φύλλο Εργασίας

3^η & 4^η διδακτική ώρα

Οι Ιστορικοί

Έχετε ήδη ασχοληθεί με την κατά κόλα διαίρεση και μετάφραση της παραγράφου 17. Με βάση τα χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Δημοσθένης στους πολέμους μεταξύ δημοκρατικών καθεστώτων αναζητήστε πληροφορίες για τους πολέμους της Αθήνας εναντίον της Σάμου, Ποτίδαιας, Μυτιλήνης, Μήλου, Μεγάρων και Συρακουσών, κατά τον 5^ο π.Χ αιώνα. Ενδεικτικά σας προτείνω την επίσκεψη [εδώ](#), όπου δίνεται μια σχετική πληροφόρηση για την πλειονότητα των προαναφερθέντων συγκρούσεων. Κρατήστε σημειώσεις σε κείμενο Word (έως 40 λέξεις) για κάθε μία από τις πολεμικές αναμετρήσεις. Θυμηθείτε τα [αίτια του Συμμαχικού Πολέμου](#), τον οποίο και πραγματευόμαστε. Στη συνέχεια, επισκεφτείτε το [Timetoast](#) και χρησιμοποιήστε το λογισμικό δημιουργίας γραμμής του χρόνου. Σε κάθε ημερομηνία πολέμου προσθέστε και τις σύντομες σημειώσεις σας.

Διαβάστε προσεκτικά από το [Βιβλίο του Καθηγητή](#) της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης τις σελίδες 165, 166 και 167 και δώστε έμφαση στα σημεία όπου μιλάει για τους πολέμους (οριζόντια και κάθετη διάκριση). Σε τι συμπεράσματα μπορείτε να φτάσετε αναφορικά με την ορθότητα και ακρίβεια της διάκρισης των αιτίων από τον Δημοσθένη; Επιβεβαιώνεται ιστορικά ότι τα αίτια των πολέμων με ολιγαρχίες είναι μόνο ιδεολογικά; Για να απαντήσετε χρησιμοποιήστε ιστορικά παραδείγματα σε μια σύντομη παρουσίαση (2 σελίδες) PowerPoint.

Οι Δημοσιογράφοι

Σε αυτό το Φύλλο Εργασίας θα ασχοληθείτε με τη διαχρονικότητα της έννοιας του ιμπεριαλισμού. Αφού αναζητήσετε τον ορισμό της έννοιας σε [λεξικά](#), θα ανατρέξετε σε διάφορες πηγές για να διερευνήσετε τα αίτια σημαντικών πολέμων. Συγκεκριμένα, η αναζήτησή σας θα εστιάσει στον:

- ✓ [Πελοποννησιακό Πόλεμο](#)
- ✓ [Συμμαχικό Πόλεμο](#)
- ✓ [Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο](#) και στην
- ✓ [Κρίση Κριμαίας](#)

Στη συνέχεια, θα γράψετε ένα [άρθρο](#) 300 λέξεων, το οποίο και θα αναρτήσετε στο Wiki του μαθήματος.

Οι Πολιτειολόγοι

Ο Δημοσθένης στο συγκεκριμένο απόσπασμα του λόγου του προσπαθεί να εντοπίσει την ειδοποιό διαφορά των δύο πολιτευμάτων, της δημοκρατίας και της ολιγαρχίας. Η μελέτη των πολιτευμάτων των αρχαίων κρατών απασχόλησε αρκετούς πνευματικούς ανθρώπους της κλασικής εποχής. Μελετήστε τις απόψεις διαφόρων από αυτούς στο [διαδραστικό βιβλίο](#) του μαθητή (Ηρόδοτος, Αριστοτέλης, Χριστιανική αντίληψη, σύγχρονη διαίρεση: ερώτηση 7). Μελετήστε, επίσης, τις απόψεις του Πλάτωνα, του Ισοκράτη και του Δημοσθένη σχετικά με τα βιοθεωρητικά αίτια της αντίθεσης δημοκρατίας και ολιγαρχίας ([Βιβλίο του Καθηγητή](#), σελίδα 167).

- Ποια είναι, λοιπόν, τα βασικά χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων;
- Ποιες είναι οι απόψεις των φιλοσόφων και πολιτικών σχετικά με τα πολιτεύματα και το ήθος των πολιτών;

Οι απαντήσεις των ερωτήσεων θα γραφούν σε μια αφίσα που θα δημιουργήσετε χρησιμοποιώντας το [Glogster](#) ή το [Fotonea](#). Η αφίσα θα αναρτηθεί στο Wiki του μαθήματος.

Οι Φιλολόγοι

«Ο Δημοσθένης χρησιμοποιεί την καθαρή αττική διάλεκτο. Οι μεταφορικές έννοιες, οι εικόνες και οι υπερβολές προσδίδουν στο λόγο του ύφος μοναδικό, ενώ το πάθος, η πειστικότητα, η ζωντάνια, η γλωσσική απλότητα και ο ειρωνικός τόνος αποτελούν γνωρίσματα της τέχνης του. Σήμερα, ο Δημοσθένης αναγνωρίζεται ως ο μεγαλύτερος πολιτικός ρήτορας όλων των αιώνων.» ([Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας](#) Α', Β', Γ' Γυμνασίου)

«Μεγάλη είναι και η **αισθητική** αξία των λόγων του, η οποία αναγνωρίζεται από τους μελετητές του έργου του. Κατέχει ο ρήτορας την τέχνη της *ηθοποιίας*. Έχει δηλ. την ικανότητα να σκιαγραφεί με τον λόγο του (ως λογογράφος) τον εσωτερικό κόσμο και τον χαρακτήρα των πελατών του. Κάθε φορά ο λογογράφος μεταμορφώνεται σε πρόσωπο ξεχωριστό της υψηλής κοινωνίας, σε «καλόκαρδο επαρχιώτη», σε «κλασιάρη τραυματία πολέμου», σε «κατεργάρη» ή σε «φιλήσυχο μικροαστό».

«Εξάλλου, ο λόγος του γενικά, ορμητικός, τολμηρός, ζωηρός, λαμπρός, οδηγεί με αργό ρυθμό στην κλιμάκωση των νοημάτων για να καταλήξει, ίσως απροσδόκητα, σ' ένα σύντομο αλλά σαφές και αποστομωτικό για τον αντίπαλο συμπέρασμα. Με την καλοδουλεμένη και φροντισμένη μορφή τους οι λόγοι του Δημοσθένη χαρίζουν μεγάλη φήμη στον δημιουργό τους και παράλληλα αποτελούν ένα απολαυστικό ανάγνωσμα. Είναι ένα σπουδαίο μέσον πνευματικής ψυχαγωγίας για τον αναγνώστη.» (Ρητορικά Κείμενα Β' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης: [Εισαγωγή Δημοσθένη](#)).

- Αφού διαβάσετε προσεκτικά τα παραπάνω σχόλια σχετικά με την αισθητική αξία του λόγου του Δημοσθένη, προσπαθήστε να εντοπίσετε στο κείμενο χαρακτηριστικά αποσπάσματα που να επιβεβαιώνουν τα σχόλια. Θα γνωστοποιήσετε την απάντησή σας στους συμμαθητές σας με μια σύντομη παρουσίαση (2 σελίδες) σε PowerPoint.

- Στη συνέχεια, ασχοληθείτε με τα σχήματα λόγου που αναδεικνύουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του λόγου του Δημοσθένη. Διαβάστε προσεκτικά την ενότητα που αφορά τα σχήματα λόγου από το [Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) και στη συνέχεια συμπληρώστε τον πίνακα:

Σχήμα λόγου	Χωρία
Αντιθέσεις	
Υπερβατό	
Υπερβολή	
Χιαστό	
Υποφορά και ανθυποφορά	
Πολυσύνδετο	
Λιτότητα	
Επαναφορά και αντίθεση	

- Αναρτήστε τον συμπληρωμένο πίνακα στο Wiki του μαθήματος.
- Στα εισαγωγικά μαθήματα των ρητορικών κειμένων αναλύσαμε τις έντεχνες πίστεις (δηλαδή τους τρόπους πειθούς του ρήτορα) και είχαμε αναφερθεί [στην παθοποιία και την ηθοποιία](#). Η εργασία σας είναι η ακόλουθη: Υποθέστε ότι παρακολουθήσατε την Εκκλησία του Δήμου και στέλνετε επιστολή σε κάποιον Ρόδιο φίλο σας, στην οποία και τον ενημερώνετε για τα ήθη που ανέδειξε ο Δημοσθένης (ρήτορα, Αθηναίων, Ροδίων) και τα πάθη που προσπάθησε να δημιουργήσει. Λάβετε υπόψη σας το υλικό που αναγράφεται στο διαδραστικό βιβλίο (κυρίως σχετικά με την ηθοποιία). Η επιστολή να μην υπερβαίνει τις 200 λέξεις σε κείμενο Word.

3^ο Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

6^η & 7^η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 1η

Η *πίστη* ή *απόδειξη* είναι το κυριότερο μέρος ενός ρητορικού λόγου, εφόσον εκεί ο ρήτορας επιχειρηματολογεί, προκειμένου να ισχυροποιήσει τη θέση του και να πείσει τους ακροατές του. Αφού δείτε τη [θεωρία του επιχειρήματος και της αξιολόγησής του](#) απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- Ποια είναι τα επιχειρήματα του Δημοσθένη στις παραγράφους 17 και 18; Χαρακτηρίστε τα (λογικά, ηθικά, ψυχολογικά, υπερβολικά κ.λπ.) και αξιολογήστε τα στον παρακάτω πίνακα:

Επιχείρημα	Χαρακτηρισμός	Αξιολόγηση

- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και συζητήστε μεταξύ σας για το αν τελικά ο ρήτορας πετυχαίνει τον σκοπό του, δηλαδή να

πείσει το ακροατήριό του για την αναγκαιότητα της αθηναϊκής επέμβασης.

Δραστηριότητα 2η

Οι σχολιαστές του Δημοσθένη, όπως γίνεται εμφανές στα ερμηνευτικά σχόλια [του διαδραστικού σας βιβλίου](#), θεωρούν ότι οι συγκεκριμένες παράγραφοι χαρακτηρίζονται από υπερβολή και κινδυνολογία. Η φιλία και η συμμαχία μεταξύ δημοκρατικών και ολιγαρχικών καθεστώτων είναι επισφαλής σύμφωνα με τον ρήτορα. Επισκεφτείτε τις παρακάτω σελίδες αναφορικά με τα γεγονότα πριν από το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου:

- [Την επεκτατική διάθεση της Γερμανίας και τη συμμαχία με τη Σοβιετική Ένωση](#)
- [Τα αίτια του πολέμου](#)

Στη συνέχεια, επισκεφτείτε το λογισμικό [Centennia](#) και δείτε τις συνοριακές μεταβολές στην Ευρώπη από τον Ιανουάριο 1935 έως Σεπτέμβριο 1939.

Τώρα μπορείτε να ασχοληθείτε με το κατά πόσο υπάρχει ιστορικό προηγούμενο επισφαλούς φιλίας των διαφορετικών καθεστώτων στην Ευρώπη του 20^{ου} αιώνα. Εσείς πιστεύετε ότι ο Δημοσθένης είναι υπερβολικός σε αυτό το σημείο; Υπάρχει ιστορικό προηγούμενο στην Ευρώπη του 20^{ου} αιώνα; Οι απαντήσεις σας θα προβληθούν σε κοινή παρουσίαση 3-4 σελίδων PowerPoint, όπου μπορείτε να κάνετε χρήση εικόνων, χαρτών ή πηγών (π.χ. συμφωνία Μονάχου). Κάθε ομάδα οφείλει να κάνει τα εξής:

Οι Φιλολόγοι: θα γράψετε το κείμενο που θα απαντά στην ερώτηση. Θα βοηθηθείτε από τους ιστορικούς.

Οι Ιστορικοί: θα βοηθήσετε τους φιλόλογους στην απάντηση και θα προσπαθήσετε να βρείτε τις πηγές ή τους χάρτες που θα πλαισιώνουν το κείμενο.

Οι Δημοσιογράφοι: θα βρείτε τις φωτογραφίες που θα χρησιμοποιήσετε στην κοινή παρουσίαση και

Οι Πολιτικοί Αναλυτές: θα αναλάβετε την πλαισίωση του κειμένου με ήχο, εφέ και ό,τι άλλο κρίνετε ότι μπορεί να προσφέρει αισθητική αρτιότητα στην παρουσίασή σας.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος μιας ερευνητικής εργασίας με στόχο τη διερεύνηση των πολιτευμάτων από την αρχαιότητα, την ανάλυση όρων της παγκόσμιας ιστορίας (ιμπεριαλισμού – φασισμού) και τις μεθόδους προάσπισης της δημοκρατίας.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο διδάσκων θα πρέπει να είναι αρκετά προσεκτικός στην τήρηση του προβλεπόμενου χρόνου ενασχόλησης των μαθητών με τις δραστηριότητες τους. Υπάρχει ο κίνδυνος να ξεφύγει χρονικά. Για αυτόν τον λόγο, απαιτείται η κατάλληλη προετοιμασία αίθουσας – εργαστηρίου και μαθητών με τεχνικές, μεθόδους και λογισμικά που θα χρησιμοποιηθούν.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Easterling, P. E. & B. M. W. Knox. 1999. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Ν. Κονομής, Χρ. Γρίμπας, Μ. Κονομής. Αθήνα: Παπαδήμας.

Θεοδωρακόπουλος, Β. 1989. *Εισαγωγή στην αττική ρητορεία*. Αθήνα: Επικαιρότητα.

Jaeger, W. 1979. *Δημοσθένης*. Μτφρ. Δ. Καρούζα – Καρασάββα. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κωνσταντινόπουλος, Γ. 1986. *Αρχαία Ρόδος*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Παπανικολάου, Κ. Ν. 1980. *Εισαγωγή στο έργο του Δημοσθένη: Μελέτη*. Αθήνα: Νέα Παιδεία.

[20/05/2014]